

Київський національний торговельно-економічний університет
Харківський торговельно-економічний інститут

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ТУРИСТИЧН КРАЇНОЗНАВСТВО

повна назва навчальної дисципліни

Для підготовки
студентів
освітнього ступеня

бакалавр

року набору

2020

молодший бакалавр, бакалавр
чи магістр

галузі знань

24 Сфера обслуговування

шифр і назва галузі знань

спеціальності

242 Туризм

шифр і найменування спеціальності

освітня програма /
спеціалізація

Туризм

назва освітньої програми / спеціалізації

статус дисципліни

Обов'язкова

обов'язкова чи вибіркова

Харків, 2021 рік

Розробник:

Яковчук Олександр Володимирович,
кандидат географічних наук,
доцент кафедри туристичного та готельного
бізнесу.

прізвище, ім'я, по батькові повністю, посада повністю, науковий
ступінь, вчене звання повністю

Гарант освітньої програми Яковчук Олександр Володимирович,

кандидат географічних наук,
доцент кафедри туристичного та готельного
бізнесу.

прізвище, ім'я, по батькові повністю, посада повністю, науковий
ступінь, вчене звання повністю

Програму обговорено та схвалено на засіданні кафедри
кафедри туристичного та готельного бізнесу

назва кафедри

Програму розглянуто та затверджено на засіданні методичної комісії
інституту, протокол від 17.05.2021 р. № 7

1. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Робоча програма навчальної дисципліни «Туристично-рекреаційне країнознавство» розроблена відповідно до освітньо-професійної програми підготовки бакалаврів спеціальності 242 «Туризм» галузі знань 24 «Сфера обслуговування».

Метою викладання навчальної дисципліни є ознайомлення студентів з основами туризмознавства і ключовими категоріями теорії і методології туристичного країнознавства, сформуванню уявлення про роль туристичних ресурсів країн світу у сфері надання туристичних послуг і необхідність їх раціональної експлуатації та охорони; важливим елементом навчання є набуття практичних навичок просторово-часового аналізу туристичної діяльності у різних країнах та регіонах світу.

Предметом вивчення навчальної дисципліни є туристичний потенціал різних регіонів, територій, держав та їх окремих частин, загальні закономірності розміщення туристичних ресурсів у світі, принципи і методи туристичної оцінки країн світу та їх районування і групування.

Міждисциплінарні зв'язки вивчення навчальної дисципліни ґрунтуються на знаннях базового шкільного курсу «Географії» та «Історії», а також таких навчальних дисциплін циклу бакалаврату, як: «Правознавство», «Економічна теорія», і є основою для засвоєння таких професійних навчальних дисциплін: «Організація туризму», «Географія туризму», «Спеціалізований туризм», «Готельна справа».

Мова викладання – українська.

2. ЗАПЛАНОВАНІ РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ

Навчальна дисципліна забезпечує набуття студентами:

загальних компетентностей:

ЗК 1. Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.

ЗК 2. Здатність діяти соціально відповідально та свідомо, зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.

ЗК 3. Здатність до критичного мислення, аналізу і синтезу.

ЗК 4. Прагнення до збереження навколишнього середовища, навички здійснення безпечної діяльності

ЗК 5. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.

ЗК 6. Здатність працювати в міжнародному контексті.

ЗК 8. Вміння виявляти, ставити і вирішувати проблеми.

ЗК 9. Здатність спілкуватися державною та іноземною мовою як усно, так і письмово.

ЗК 11. Здатність планувати та управляти часом.

фахових компетентностей:

ФК 1. Знання та розуміння предметної області та розуміння специфіки професійної діяльності.

ФК 2. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

ФК 3. Здатність аналізувати рекреаційно-туристичний потенціал територій.

ФК 5. Розуміння сучасних тенденцій і регіональних пріоритетів розвитку туризму в цілому та окремих його форм і видів.

ФК 10. Здатність здійснювати моніторинг, інтерпретувати, аналізувати та систематизувати туристичну інформацію, уміння презентувати туристичний інформаційний матеріал.

ФК 14. Здатність працювати у міжнародному середовищі на основі позитивного ставлення до несхожості до інших культур, поваги до різноманітності та мультикультурності, розуміння місцевих і професійних традицій інших країн, розпізнавання міжкультурних проблем у професійній практиці.

програмних результатів навчання:

ПРН 3. Знати і розуміти основні форми і види туризму, їх поділ.

ПРН 4. Пояснювати особливості організації рекреаційно-туристичного простору.

ПРН 5. Аналізувати рекреаційно-туристичний потенціал території.

ПРН 14. Проявляти повагу до індивідуального і культурного різноманіття.

ПРН 15. Проявляти толерантність до альтернативних принципів та методів виконання професійних завдань.

ПРН 16. Діяти у відповідності з принципами соціальної відповідальності та громадянської свідомості.

ПРН 17. Управляти своїм навчанням з метою самореалізації в професійній туристичній сфері.

ПРН 18. Адекватно оцінювати свої знання і застосовувати їх в різних професійних ситуаціях.

ПРН 19. Аргументовано відстоювати свої погляди у розв'язанні професійних завдань.

ПРН 20. Виявляти проблемні ситуації і пропонувати шляхи їх розв'язання.

3. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Тема 1. Основи теорії і практики країнознавства

1.1. Країнознавство як комплексна наука:

Місце країнознавства у системі гуманітарних наук. Об'єкт-предметна сфера країнознавства. Структура комплексного країнознавства. Функції і принципи туристичного країнознавства. Зв'язок туристичного країнознавства з іншими гуманітарними і природничими дисциплінами. Основні концепції сучасного країнознавства.

1.2. Основні просторові концепти країнознавства:

Поняття «країна і держава», «державна територія». Концепція географічного положення у країнознавстві, категорії і види географічного положення. Основні ознаки географічного положення. Особливі випадки географічного положення. Ієрархічні рівні географічного положення держави: глобальне, регіональне, локальне політико-географічні положення.

1.3. Основи політичної географії:

Лімологія як наука про державні кордони, класифікація і типологія державних кордонів. Поняття «державний кордон». Поняття «прикордонна територія». Функції державних кордонів, класифікація державних кордонів. Особливі випадки просторової конфігурації державних територій: анклав, субанклав, ексclave, фрагментовані країни і країни «неправильної форми». Просторово-політичний устрій країн світу.

1.4. Порівняльний аналіз країн світу:

Туристична та історико-географічна регіоналізація світу. Типологія країн світу за рівнем соціально-економічного розвитку: валовий регіональний продукт, індекс розвитку людського потенціалу. Демографічні зіставлення країн світу як передумова формування туристичного ринку. Статистика міжнародних туристичних потоків: туристичні прибуття і вибуття, витрати на міжнародні туристичні подорожі, інтенсивність туристичних потоків. Ранжування країн світу за певними економічними, демографічними, географічними і туристичними показниками..

1.5. Фактори розвитку і формування туристичних ресурсів країн світу:

Фізико-географічні фактори розвитку країн світу (океанографія, територіальна гідрографія, рельєф, клімат, ландшафти). Історико-культурні фактори розвитку країн світу (базова історична періодизація людської цивілізації, формування національних держав, видатні історичні події і постаті). Соціально-демографічні фактори розвитку країн світу (розселення населення світу, демографічна і міграційна ситуація, мовно-етнічний і релігійний склад населення світу). Економіко-географічні фактори розвитку країн світу (соціально-економічний розвиток країн, індекс розвитку людського потенціалу, структура валового внутрішнього продукту)

Тема-2. Туристичне ресурсознавство

2.1. Сутність туристичних ресурсів і принципи їх класифікації: основні терміни і поняття, принципи оцінки туристичних ресурсів, географічна схема класифікації туристичних ресурсів, наявність і значимість туристичних ресурсів.

2.2. Класифікація природних туристичних ресурсів: клімато-метеорологічні туристичні ресурси, геоморфологічні туристичні ресурси, гідрологічні туристичні ресурси, геологічні туристичні ресурси, гідрологічні туристичні ресурси, ландшафтні туристичні ресурси, біологічні туристичні ресурси, космічні туристичні ресурси.

2.3. Класифікація природно-антропогенних туристичних ресурсів: курортні туристичні ресурси, природно-заповідні туристичні ресурси, природно-господарські туристичні ресурси.

2.4. Класифікація антропогенних туристичних ресурсів: історико-культурні туристичні ресурси, ресурси сучасної культури.

2.5. Класифікація івентивних туристичних ресурсів: природні івентивні туристичні ресурси, природно-антропогенні івентивні туристичні ресурси, антропогенні івентивні туристичні ресурси.

Тема-3. Туристичні території

3.1. Геопросторова ієрархія туристичних територій:

Просторова організація туризму, головні принципи туристичного районування, просторова диференціація туристичних територій, територіально-туристичні утворення.

3.2. Дефініція «туристична дестинація»:

Трактування поняття «туристична дестинація», компоненти туристичної дестинації, туристичний потенціал дестинації, геопросторова конфігурація туристичних дестинацій.

3.3. Класифікація туристичних дестинацій:

Просторова конфігурація та ієрархія туристичних дестинацій, адміністративний, правовий і туристичний статус дестинацій, спеціалізація і просторово-часова специфіка дестинацій, географічне положення і сезонність функціонування дестинацій, туристична орієнтація і доступність дестинацій, домінуючий тип ландшафту туристичних дестинацій, життєвий цикл туристичних дестинацій.

4.4. Туристичне районування України:

Районування за географічним фактором, районування за історичним фактором, районування за адміністративним фактором.

3.5. Туристичне районування Світу:

туристичне районування Європи, туристичне районування Америки, туристичне районування Азії, туристичне районування Африки, туристичне районування Австрало-Океанії.

Тема 4. Глобальні просторові структури

4.1. Глобалізація людської цивілізації:

Глобалізація та інтернаціоналізація світового господарства і місце у даних процесах туристичної індустрії. Сутність глобалізації. Глобальні проблеми. Концепція сталого розвитку суспільства.

4.2. Міжнародні організації та асоціації країн світу:

Міжнародні об'єднання країн світу. Міжнародні урядові і неурядові організації. Ознаки і типи міжнародних організацій. ООН (Організація Об'єднаних Націй). Регіональні міжнародні організації. Спеціалізовані міжнародні організації. Всесвітня туристична організація та програми ЮНЕСКО. Роль і значення міжнародних неурядових організацій у розвитку ділового туризму.

4.3. Транснаціональні корпорації:

Транснаціоналізація світової промисловості і торгівлі, тенденції міжнародного руху прямих інвестицій. Механізми і принципи діяльності транснаціональних корпорацій (ТНК). Сутність транснаціоналізації світової економіки. Вплив ТНК на світову економіку. Аналіз і географія діяльності найбільших промислових, торговельних, фінансових і сервісних ТНК світу..

4.4. Провідні туристичні ТНК світу:

Найбільші туристичні ТНК світу. Провідні готельні ТНК світу. Провідні авіатранспортні ТНК світу. Провідні круїзні компанії світу. Провідні казино-компанії світу. Міжнародні туристичні і готельні організації та асоціації.

4.5. Глобальні міста:

Поняття «глобальне місто», критерії визначення статусу глобальності. Світові рейтинги глобальних міст світу. Глобальні туристичні дестинації: рейтинг глобальних туристичних дестинацій за даними компаній Euromonitor International, MasterCard.

Тема 5. Туристичне країнознавство Європи

5.1 Характеристика передумов розвитку туризму. Географія і статистика туристичних потоків. Аналіз розвитку туристичної індустрії.

5.2 Провідні морські, гірські та бальнеологічні курорти, рекреаційні зони, центри розваг та дозвілля.

5.3 Світова Спадщина ЮНЕСКО, центри паломництва відомі історико-культурні центри, музеї та заклади мистецтва.

5.4 Відомі національні природні парки та інші природно-заповідні території рекреаційного призначення, ресурси розвитку спортивного туризму та активного відпочинку.

5.5 Найвідоміші культурні, спортивні та інші туристичні події. Центри ділової активності і МІСЕ-туризму.

Тема 6. Туристичне країнознавство Азії

6.1 Характеристика передумов розвитку туризму. Географія і статистика туристичних потоків. Аналіз розвитку туристичної індустрії.

6.2 Провідні морські, гірські та бальнеологічні курорти, рекреаційні зони, центри розваг та дозвілля.

6.3 Світова Спадщина ЮНЕСКО, центри паломництва відомі історико-культурні центри, музеї та заклади мистецтва.

6.4 Відомі національні природні парки та інші природно-заповідні території рекреаційного призначення, ресурси розвитку спортивного туризму та активного відпочинку.

6.5 Найвідоміші культурні, спортивні та інші туристичні події. Центри ділової активності і МІСЕ-туризму.

Тема 7. Туристичне країнознавство Америки

7.1 Характеристика передумов розвитку туризму. Географія і статистика туристичних потоків. Аналіз розвитку туристичної індустрії.

7.2 Провідні морські, гірські та бальнеологічні курорти, рекреаційні зони, центри розваг та дозвілля.

9.3 Світова Спадщина ЮНЕСКО, центри паломництва відомі історико-культурні центри, музеї та заклади мистецтва.

7.4 Відомі національні природні парки та інші природно-заповідні території рекреаційного призначення, ресурси розвитку спортивного туризму та активного відпочинку.

7.5 Найвідоміші культурні, спортивні та інші туристичні події. Центри ділової активності і МІСЕ-туризму.

Тема 8. Туристичне країнознавство Африки

8.1 Характеристика передумов розвитку туризму. Географія і статистика туристичних потоків. Аналіз розвитку туристичної індустрії.

8.2 Провідні морські, гірські та бальнеологічні курорти, рекреаційні зони, центри розваг та дозвілля.

8.3 Світова Спадщина ЮНЕСКО, центри паломництва відомі історико-культурні центри, музеї та заклади мистецтва.

8.4 Відомі національні природні парки та інші природно-заповідні території рекреаційного призначення, ресурси розвитку спортивного туризму та активного відпочинку.

8.5 Найвідоміші культурні, спортивні та інші туристичні події. Центри ділової активності і МІСЕ-туризму.

Тема 9. Туристичне країнознавство Австралії та Океанії, АТР

9.1 Характеристика передумов розвитку туризму. Географія і статистика туристичних потоків. Аналіз розвитку туристичної індустрії.

9.2 Провідні морські, гірські та бальнеологічні курорти, рекреаційні зони, центри розваг та дозвілля.

9.3 Світова Спадщина ЮНЕСКО, центри паломництва відомі історико-культурні центри, музеї та заклади мистецтва.

9.4 Відомі національні природні парки та інші природно-заповідні території рекреаційного призначення, ресурси розвитку спортивного туризму та активного відпочинку.

9.5 Найвідоміші культурні, спортивні та інші туристичні події. Центри ділової активності і МІСЕ-туризму.

Тема 10. Туристичний аналіз країн світу

10.1 Демографічний потенціал країн світу: кількість і динаміка населення, урбанізація і руралізація в системах розселення, мовно-етнічний і релігійний склад, міграції.

10.2 Геооекономічний потенціал країн світу: валовий внутрішній продукт, ВВП на 1 жителя, ВВП на одиницю площі території, ІРЛП (індекс розвитку людського потенціалу), туристичний ВВП країн світу.

10.3 Статистичний аналіз туристичних потоків країн світу: вибуття і вибуття резидентів і нерезидентів країн світу, внутрішні туристичні потоки.

10.4 Статистичний аналіз туристичної економіки країн світу: прямий і загальний вклад у ВВП, інвестиції в туристичну галузь, зайнятість в туризмі і супутньому сервісі.

10.5 Статистичний аналіз готельного господарства країн світу: BestHotelsOffers, Booking, Tripadvisor.

5. ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

Організація самостійної роботи студентів регламентується наступними нормативними документами:

- Положенням про самостійну роботу студентів Харківського торговельно-економічного-інституту КНТЕУ;

- Положенням про організацію освітнього процесу у Харківському торговельно-економічному інституті КНТЕУ.

№	Форма роботи	Теми
1	Самостійне конспектування лекційних тем	1.4, 1.5; 2.4, 2.5; 3.1, 3.5; 4.4, 4.5;
2	Опрацювання тестових завдань	всі теми
3	Підготовка з обраної теми доповіді та мультимедіа-презентації	одна на вибір із: 5, 6, 7; 8; 9;
4	Робота з інформаційними джерелами: опрацювання першоджерел при підготовці до практичних занять та виконанні індивідуальних завдань	одна на вибір із: 5, 6, 7; 8; 9;
5	Опрацювання інтернет-ресурсів за певною тематикою	одна на вибір із: 5, 6, 7; 8; 9;
6	Самостійне вирішення практичних завдань, виконання робіт аналітичного спрямування; вирішення і письмове оформлення завдань, схем, діаграм, інших робіт графічного характеру	10

Навчальні матеріали для організації самостійної роботи будуть доступні на Порталі навчальних ресурсів інституту у 2021-2022 н.р.

7. ІНДИВІДУАЛЬНІ ЗАВДАННЯ, ПЕРЕДБАЧЕНІ НАВЧАЛЬНИМ ПЛАНОМ

Не передбачено

8. СХЕМА НАРАХУВАННЯ БАЛІВ

8.1. Схема нарахування балів для студентів денної форми навчання

Види контролю	Теми дисципліни / види активності	Навчальні роки							
		2017/2018		2018/2019		2019/2020		2020/2021	
		осінь	весна	осінь	весна	осінь	весна	осінь	весна
Поточний контроль (максимум 60 балів, мінімум 34)	Тема 1. Основи теорії і практики країнознавства						4		
	Тема 2. Основи туристичної картографії						4		
	Тема-3. Туристичне ресурсознавство						4		
	Тема-4. Туристичні території						4		
	Тема5. Глобальні просторові структури						4		
	Тема 6. Туристичне регіонаознавство України						10		
	Тема 7. Туристичне країнознавство Європи						8		
	Тема 8. Туристичне країнознавство Азії						8		
	Тема 9. Туристичне країнознавство Америки						5		
	Тема 10. Туристичне країнознавство Африки						2		
	Тема 11. Туристичне країно-знавство Австралії та Океанії, АТР						2		
	Тема 12. Туристичний аналіз країн світу						5		
Підсумковий контроль 1						40			
Разом						100			

8.2. Схема нарахування балів для студентів заочної форми навчання

Види контролю	Теми дисципліни / види активності	Навчальні роки							
		2017/2018		2018/2019		2019/2020		2020/2021	
		осінь	весна	осінь	весна	осінь	весна	осінь	весна
Поточний контроль (максимум 60 балів, мінімум 34)	Тема 1. Основи теорії і практики країнознавства					5			
	Тема 2. Основи туристичної картографії					5			
	Тема-3. Туристичне ресурсознавство					5			
	Тема-4. Туристичні території					5			
	Тема5. Глобальні просторові структури					5			
	Тема 6. Туристичне регіонаознавство України					5			
	Тема 7. Туристичне країнознавство Європи						5		
	Тема 8. Туристичне країнознавство Азії						5		
	Тема 9. Туристичне країнознавство Америки						5		
	Тема 10. Туристичне країнознавство Африки						5		
	Тема 11. Туристичне країно-знавство Австралії та Океанії						5		
	Тема 12. Туристичний аналіз країн світу						5		
	Разом					30	30		
Підсумковий контроль 1							40		
Разом							100		

9. МЕТОДИ КОНТРОЛЮ

Для визначення рівня засвоювання студентами навчального матеріалу використовуються такі форми та методи оцінювання:

Для студентів ДЕННОЇ форми навчання 2 семестр:

Поточний контроль 1 (для студентів денної форми навчання):

Максимум = 60 балів, зокрема:

- 1) Поточне тестування (2 тести).
- 2) Виконання індивідуального завдання (2 виступи).
- 3) Активна робота на семінарах (2 цикли).
- 4) Виконання практичних робіт (2 роботи).

Умовою допуску до підсумкового контролю є: виконання семестрового мінімуму поточного контролю (34 бали)

Підсумковий контроль 1 (для студентів денної форми навчання):

Максимум = 40 балів, зокрема структура екзаменаційного білету:

- 1) Тест (= 20 балів).
- 2) Теоретичне письмове завдання (= 5 балів).
- 3) Теоретичне письмове завдання (= 5 балів).
- 4) Практичне аналітичне завдання (= 5 балів).
- 5) Практичне аналітичне завдання (= 5 балів).

Для студентів ЗАОЧНОЇ форми навчання 2 семестр:

Поточний контроль 1 (для студентів заочної форми навчання):

Максимум = 30 балів, зокрема:

- 1) Виконання індивідуального завдання (2 реферати).
- 2) Виконання практичної роботи (2 роботи).
- 3) Поточне тестування за лекційними темами (10 тем).

Умовою допуску до підсумкового контролю є: виконання семестрового мінімуму поточного контролю (34 бали)

Підсумковий контроль 1 (для студентів денної форми навчання):

Максимум = 40 балів, зокрема структура екзаменаційного білету:

- 1) Тест (= 20 балів).
- 2) Теоретичне письмове завдання (= 5 балів).
- 3) Теоретичне письмове завдання (= 5 балів).
- 4) Практичне аналітичне завдання (= 5 балів).
- 5) Практичне аналітичне завдання (= 5 балів).

Організація та проведення контрольних заходів регламентується наступними нормативними документами:

- Положенням про оцінювання результатів навчання студентів у Харківському торговельно-економічному інституті КНТЕУ;
- Положенням про організацію освітнього процесу у Харківському торговельно-економічному інституті КНТЕУ.

10. РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ

10.1. Основні джерела інформації

1. Географічне країнознавство: підручник / Я. Б. Олійник та ін. ; за ред. Я. Б. Олійника; Київ. нац. ун-т ім. Тараса Шевченка. – Київ: Київський університет, 2015. – 911 с.
2. Кузик С. П. Географія міжнародного туризму: навч. посіб. / Степан Кузик ; Львів. нац. ун-т ім. Івана Франка. – Львів: ЛНУ ім. І. Франка, 2018. – 268 с.
3. Стафійчук В. І. Туристичне країнознавство: навч. посіб. / Стафійчук В. І., Малиновська О. Ю. – Херсон: Олді-Плюс, 2016. – 807с.
4. Ярченко Ю. В. Географія туризму: навч. посіб. для студентів ВНЗ / Ю. В. Ярченко ; ДВНЗ "Приазов. держ. техн. ун-т". – Маріуполь: ПДТУ, 2019. – 226 с.

10.2. Додаткові джерела інформації

5. Лизогуб В. А. Країнознавство: підручник / В. А. Лизогуб ; Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого. – Харків: Право, 2019. – 383 с.
6. Панов А. В. Країнознавство: підручник / Ален Панов. – Ужгород: Аутдор-Шарк, 2017. – 443 с.
7. Best Hotel Offers [Електронний ресурс] : [он-лайн замовлення туристичних послуг]. – Режим доступу: <http://offers-en.besthoteloffers.net/> – Станом на 30.11.2019. – Назва з екрану.
8. Wikitravel [Електронний ресурс] : [туристична он-лайн енциклопедія]. – Режим доступу: https://wikitravel.org/en/Main_Page. – Станом на 30.11.2019. – Назва з екрану.
9. World Data Atlas [Електронний ресурс] : [світова і регіональна статистика, карти, рейтинги]. – Режим доступу: <https://knoema.com/atlas>. – Станом на 30.11.2019. – Назва з екрану.
10. TripAdvisor [Електронний ресурс] : [он-лайн планування туристичних подорожей]. – Режим доступу: <https://www.tripadvisor.ru/>. – Станом на 30.11.2019. – Назва з екрану.